C/2025/2955

2025.6.16.

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye**

# Cselekvési terv: az Európai Unió és Kazahsztán civil társadalmi szervezetei közötti együttműködés fokozása a Közép-Ázsiára vonatkozó új stratégia és a Global Gateway végrehajtásának keretében

**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(C/2025/2955)

Előadó: **Dumitru FORNEA**

| | |
|---|---|
| Tanácsadó: | Igor ZUBCU |
| Közgyűlési határozat: | 2024.1.17. |
| Jogalap: | az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése |
| | saját kezdeményezésű vélemény |
| Illetékes szekció: | „Külkapcsolatok” szekció |
| Elfogadás a szekcióülésen: | 2025.2.11. |
| Elfogadás a plenáris ülésen: | 2025.3.26. |
| Plenáris ülésszak száma: | 595. |
| A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott) | 147/0/3 |

## 1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB elismeri, hogy jó lehetőségek rejlenek az EU és a Kazah Köztársaság közötti kapcsolatok bővítésére a bizonyos területeken – például az energia- és logisztikai beruházások terén – már kialakult kölcsönös gazdasági és kereskedelmi függőségek alapján. Nagyon fontos azonban annak biztosítása, hogy ezek a kapcsolatok prioritásként kezeljék a fenntarthatóságot, az emberi jogokat és az inkluzivitást, és összehangolják az uniós értékeket és a stratégiai célokat. A kiegyensúlyozott és kölcsönösen előnyös együttműködés előmozdítása érdekében lényeges, hogy az EU és Kazahsztán közötti kapcsolatokat a lehető legnagyobb mértékben diverzifikáljuk a különböző tevékenységi területeken, gondosan integrálva a környezeti, társadalmi és geopolitikai szempontokat.

1.2. Az EGSZB támogatja a civil és szociális párbeszéd fejlesztését a közép-ázsiai régióban, és szorgalmazza annak hivatalossá tételét, mivel a régió civil társadalma ezt a célkitűzést követi a nyugat-balkáni és bizonyos mértékig a keleti partnerség szervezett civil társadalmával fenntartott kapcsolatokban alkalmazott bevált gyakorlatok mentén.

1.3. Kazahsztán és Üzbegisztán azok az országok, amelyek a legkönnyebben és leggyorsabban összehangolhatják az EU-val a szociális és civil párbeszédet támogató programokat, ide értve az éves EU–Közép-Ázsia civil társadalmi fórumon való részvételük során szerzett tapasztalataikat is.

1.4. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy a megerősített partnerségi és együttműködési megállapodás (MPEM) és a Global Gateway Kazahsztánban és általában Közép-Ázsiában történő végrehajtása nem valósítható meg a civil társadalmi szervezetek bevonása, valamint az MPEM 5. fejezetének 251. cikkében előírt intézkedések támogatására elkülönített egyértelmű pénzügyi komponens nélkül.

1.5. Az EGSZB meggyőződése, hogy az EU és Kazahsztán szervezett civil társadalma közötti kapcsolatok strukturált módon fejlődhetnek egy olyan cselekvési terv alapján, amely több prioritást is meghatároz, és összhangban van a Közép-Ázsiával folytatandó új partnerségre vonatkozó uniós stratégia célkitűzéseivel. A finanszírozást a Global Gateway kezdeményezésből kell biztosítani a régió államainak arányos kormányzati hozzájárulásával és más nemzetközi adományozók hozzájárulásaival együtt. A cselekvési terv prioritásai a következők lennének:

— Biztosítani kell a következők folyamatos és független nyomon követését, értékelését és végrehajtását: a) a munkavállalók körülményei; a munkavállalói jogok és a szakszervezeti tevékenységek tiszteletben tartása; b) az emberi jogok és a megkülönböztetésmentesség tiszteletben tartása; c) a sajtószabadság; d) a jogállamiság biztonsága és tiszteletben tartása.

— Az EU–Közép-Ázsia civil társadalmi platform létrehozása az európai intézmények által rendszeresen szervezett EU–Közép-Ázsia civil társadalmi fórumok modellje és tapasztalatai, valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vagy a keleti partnerség civil társadalmi fóruma által kidolgozott bevált gyakorlatok alapján.

— Alapvető fontosságú a civil társadalmi szervezetek bevonása az EU és Kazahsztán közötti, a nyersanyagok, az akkumulátorok és a megújuló hidrogén területére vonatkozó stratégiai partnerségről szóló egyetértési megállapodás előmozdítása érdekében. Szerepvállalásuk a fenntartható fejlődési célokkal, ezen belül a 7. fenntartható fejlődési céllal (megfizethető és tiszta energia), a 12. fenntartható fejlődési céllal (felelős fogyasztás és termelés) és a 13. fenntartható fejlődési céllal (fellépés az éghajlatváltozás ellen) való összhangot is biztosíthatja azáltal, hogy hozzájárul a projektek fenntarthatóságának és a kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségeknek az uniós és OECD-szabványok szerinti értékeléséhez.

— Az Európai Unió azáltal is támogathatná a kazahsztáni civil társadalom fejlődését és megszilárdítását, hogy a maastrichti Európai Közigazgatási Intézet és a luxembourgi Bírák és Jogászok Európai Központja bevonásával tapasztalatcsere-programot hoz létre az ország közigazgatásában dolgozó köztisztviselők és az igazságszolgáltatási rendszer személyzete számára.

— Az európai intézmények oly módon is elő kell segíteniük a kazah civil társadalom fejlődését, hogy növelik az oktatási lehetőségeket a kazah fiatalok számára az Erasmus programon keresztül, amely már eddig is segítette új civil társadalmi képviselők képzését, hozzájárulva ezzel az uniós elvek és értékek rendszerének jobb megértéséhez. Az uniós tagállamokból érkező, Kazahsztánban tanuló fiatalok szintén fontos szerepet játszanak a kölcsönös megértésen és tiszteleten alapuló kétoldalú együttműködés megerősítésében.

## 2. **Általános megjegyzések**

2.1. Ez a vélemény az EU és Kazahsztán közötti együttműködés megerősítésére összpontosít, különösen a szervezett civil társadalom számára aggodalomra okot adó területeken, figyelembe véve a Közép-Ázsiára vonatkozó új uniós stratégia és a Global Gateway kezdeményezés végrehajtásából eredő prioritásokat és lehetőségeket.

2.2. Az EU-val való partnerség továbbra is Kazahsztán külpolitikájának egyik sarokköve, és a közép-ázsiai régióból Kazahsztán írta alá elsőként az MPEM-et az EU-val, amely elősegítette a szorosabb együttműködést az olyan kulcsfontosságú ágazatokban, mint a kereskedelem, a beruházások, az energiaügy, a mezőgazdaság és a konnektivitás.

2.3. Az EU Kazahsztán legnagyobb kereskedelmi partnere. 2023-ban az európai beruházások összege Kazahsztánban elérte a 170 milliárd EUR-t, a Kazahsztánnal folytatott uniós árukereskedelem pedig 42,4 milliárd EUR-t tett ki, ami 2022-höz képest 5,6 %-os növekedést jelent. Az uniós export értéke 12,1 milliárd EUR volt, ami 2022-höz képest 17,2 %-os növekedést jelent, a Kazahsztánból származó behozatal pedig elérte a 30,3 milliárd EUR-t (1,6 %-os növekedés 2022-höz képest) ([1]).

2.4. A Kazahsztán és az EU közötti kereskedelem részét képezi az energiaforrások jelentős exportja, valamint a gépek és berendezések behozatala. Kazahsztán a világon a tizenkettedik helyen áll a kőolajtartalékok tekintetében. Az EU olajkeresletének mintegy 13 %-át ez az ország biztosítja.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en.

2.5. Kazahsztán stratégiai szerepe kiterjed a kritikus fontosságú nyersanyagokra is, mivel az Európai Bizottság kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabályában azonosított 34 elemből 33-mal rendelkezik. Ezek közül 19 jelenleg kitermelés alatt áll, további 14 esetében pedig megerősítették a jövőbeli kitermelést, ami Kazahsztánt az EU kulcsfontosságú partnerévé teszi az energetikai átálláshoz és a fejlett technológiai ágazatokhoz szükséges alapvető anyagok stabil ellátásának biztosításában.

2.6. E célból az EU és Kazahsztán 2022. november 7-én egyetértési megállapodást írt alá a nyersanyagok, az akkumulátorok és a megújuló hidrogén területén kialakítandó stratégiai partnerségről ([2]), amelynek célja az e területen folytatott együttműködés fokozása, egyrészt a megállapodás hatálya alá tartozó területeken történő beruházások megsokszorozása, másrészt az innovációs és kutatási programokban való részvétel ösztönzése érdekében.

2.7. Kazahsztán összeköttetések és közlekedési hálózatok kialakítása révén „hidakat épít" Ázsia és Európa között. Összesen 13 nemzetközi közlekedési folyosó keresztezi Kazahsztánt, köztük öt vasúti és nyolc közúti folyosó. A középső folyosó jelentős potenciállal rendelkezik arra, hogy kulcsfontosságú kereskedelmi összeköttetéssé váljon. A kazahsztáni és külföldi légitársaságok 32 ország 132 célállomására indítanak járatokat, összeköttetést biztosítva Közép-Ázsia és Európa között.

2.8. Az EU és az EBRD *Study on Sustainable Transport Connections between Europe and Central Asia* [Fenntartható közlekedési összeköttetések Európa és Közép-Ázsia között] című tanulmánya ([3]) alapján és a Global Gateway kezdeményezés végrehajtásával összefüggésben Asztana 2024. június 12-én otthont adott a Transz-Kaszpi Nemzetközi Közlekedési Útvonal koordinációs platformja elindításának.

2.9. A platform célja, hogy elősegítse a Transz-Kaszpi Nemzetközi Közlekedési Útvonal mentén zajló projekteket, és összehozza az ezen közlekedési útvonalban érintett adományozókat, befektetőket, érdekelt feleket és kedvezményezetteket. Ezek közé tartozik az öt közép-ázsiai állam, Örményország, Azerbajdzsán, Grúzia, Törökország, az Európai Bizottság és az EU, a tagállamok, az Európai Beruházási Bank, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, a Világbank és az Ázsiai Fejlesztési Bank.

2.10. Oroszország Ukrajna elleni háborúja előtt az északi eurázsiai folyosó jelentette az Európát szárazföldi úton Ázsiával összekötő fő útvonalat, de a tanulmány a Transz-Kaszpi Nemzetközi Közlekedési Útvonalat azonosította alternatívaként. Ebben a tanulmányban a vasúti infrastruktúra korszerűsítésére irányuló kiemelt beruházásokat is javasoltak Kazahsztánban.

2.11. Kazahsztán tagja az Oroszország által vezetett Eurázsiai Gazdasági Uniónak (EGU). A Kazahsztán és az EU közötti szoros gazdasági kapcsolatok javíthatják Kazahsztán gazdasági stabilitását, ami közvetve előnyös Oroszország számára azáltal, hogy megerősíti az EGU-t, valamint tagállamainak gazdaságát. Tekintettel az Ukrajna elleni inváziót követően Oroszországgal szemben bevezetett uniós szankciókra, aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy Oroszország a szomszédos országokat, köztük Kazahsztánt alternatív exportútvonalként vagy a korlátozott árukhoz való hozzáférés közvetítőjeként használhatja. A kereskedelem volumenének növekedése lehetőséget teremthet Oroszország számára a szankciók megkerülésére.

## 3. **Részletes megjegyzések**

### 3.1. *A civil társadalom Kazahsztánban – a jogi és intézményi keret. A nyilvánosság bevonása és konzultáció a civil társadalommal*

3.1.1. Az elmúlt 30 évben a nem kormányzati szervezetek új és igen jelentős kezdeményezései jelentek meg az országban, amelyek többsége sikeresen működik, és a szolgáltatások széles skáláját nyújtja a társadalomnak. A gyakorlatban egyes civil társadalmi kezdeményezések hatással vannak a kazahsztáni politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális életre és a humanitárius fellépésekre.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_en.

3.1.2. A 2020. június 2-i, 341. sz. elnöki rendelet jóváhagyta a civil társadalom hosszú távú fejlesztésének fő irányait meghatározó stratégiai dokumentumot – *The concept for the development of civil society in the Republic of Kazakhstan for 2020-2030* [A Kazah Köztársaság civil társadalmának fejlesztésére vonatkozó koncepció a 2020–2030-as időszakra] –, amely új megközelítéseket határoz meg a civil szektor tevékenységeinek átalakítására. A koncepció megvalósítása két szakaszban történik: az első szakaszt 2020 és 2025 között, a másodikat pedig 2026 és 2030 között hajtják végre.

3.1.3. 2021. december 29-én hatályba lépett a Kazah Köztársaság törvénye *a Kazah Köztársaság emberi jogi biztosáról*. A törvény szabályozza az emberijog-védők által végzett emberi jogi tevékenységek területeit, az emberijog-védők jogainak és szabadságainak garanciáit, valamint az emberi jogi tevékenységeket végző személyek védelmét szolgáló mechanizmus létrehozását, működését és nyomon követését.

3.1.4. 2021. január 3-án elfogadták a Kazah Köztársaság törvényét a Kazah Köztársaság állami tanácsok tevékenységére vonatkozó egyes jogalkotási aktusai módosításainak és kiegészítéseinek bevezetéséről. Az állami tanácsok megalakulása során erőfeszítéseket tettek az aktív nem kormányzati szervezetek, pártok és civil aktivisták képviselőinek bevonására.

3.1.5. 2021 decemberében elfogadták a Kazah Köztársaság törvényét a Kazah Köztársaságnak a polgári eljárásjog javításáról, valamint a peren kívüli vitarendezési intézmények fejlesztéséről (a közvetítésről) szóló egyes jogalkotási aktusai módosításainak és kiegészítéseinek bevezetéséről.

3.1.6. 2022. július 4-én az államfő aláírta a Kazah Köztársaság önkéntességről és jótékonysági tevékenységekről szóló törvényét, amelyben módosításokat fogadtak el az állami társadalmi rend és a támogatások tekintetében. Jelenleg az aktív önkéntesek száma körülbelül 200 000 fő. A Qazvolunteer.kz honlapon több mint 65 000 önkéntes regisztrált.

3.1.7. Szintén 2022-ben a Kazah Köztársaság elnökének vezetésével létrejött a Nemzeti Kurultáj. Ez egy konzultatív testület, amelynek fő kinyilvánított célja, hogy ötleteket és lépéseket dolgozzon ki a társadalmi szerepvállalás további fejlesztésére ([4]).

3.1.8. 2023. október 2-án elfogadták a Kazah Köztársaság *állami ellenőrzésről* szóló törvényét. A törvény hangsúlyozza a polgárok közigazgatásban való részvételének és a kormányzati átláthatóság biztosításának fontosságát, és olyan mechanizmusokat javasol, amelyek lehetővé teszik a nyilvánosság számára, hogy aktívan részt vegyen a kormányzati szervek tevékenységének nyomon követésében.

3.1.9. Az ország jelenlegi vezetése 2019-ben bevezette a „meghallgató állam” koncepcióját a polgárok „konstruktív kritikáira és javaslataira” való gyors reagálás érdekében. E kezdeményezés eszközei közé tartoznak az online petíciók és a népszavazások. Egy online petíció figyelembevételéhez 50 000 aláírást kell összegyűjteni. A civil társadalom képviselői egyetértettek abban, hogy ez az eszköz jól működik. Ugyanakkor tervben van néhány változtatás, különösen a petíciók jóváhagyásához szükséges aláírások számát illetően. Eddig nem ismertek hivatalos adatok, de néhány képviselő szerint 150 000 aláírásra lesz szükség, amit rendkívül nehéz lenne megszerezni egy ilyen hatalmas országban, melynek 20 milliós lakossága rendkívül egyenlőtlenül oszlik el.

3.1.10. Ezen túlmenően az eOtinish internetes portálon ([5]) bármely állampolgár intézhet online kérdést a hatóságokhoz, és a látogatás során megkérdezett kazahsztáni képviselők azt mondták, az eszköz nagyon jól működik, bár a válaszok minősége nem mindig kielégítő.

3.1.11. 2024. október 6-án a kormány népszavazást tartott egy atomerőmű megépítéséről. Az NGO-k és a polgárok aggodalmuknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy ki finanszírozna egy ilyen nagy projektet, és hogy Kazahsztán egyedül nem tudná finanszírozni az építkezést az állami költségvetéséből. Emellett úgy tűnt, hogy a lakosságot jobban aggasztják a projekttel kapcsolatos esetleges rendellenességek (korrupció, alkalmatlanság, bürokrácia), mint annak jellege – az atomerőmű.

3.1.12. Az MPEM rendelkezik az EU és Kazahsztán civil társadalma közötti együttműködésről – 5. fejezet, 251. cikk –, kimondva, hogy „a Felek folytatják és megerősítik párbeszédüket ülések és konzultációk formájában, valamint együttműködnek a civil társadalom szerepét illetően”.

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. Az EGSZB küldöttsége találkozott a nyersanyagok, az akkumulátorok és a megújuló hidrogén területén kialakítandó stratégiai partnerségről szóló EU–Kazahsztán egyetértési megállapodás végrehajtását nyomon követő civil társadalmi szervezettel. E szervezet képviselői szerint a megbízható információk megszerzése kihívást jelentett, mivel az egyetértési megállapodás tartalmaz egy, a titoktartásra és az átláthatóságra vonatkozó záradékot.

3.1.14. A szakértelemmel rendelkező civil társadalom a nagyvárosokban, főként Asztanában és Almatiban koncentrálódik, a vidéki területeken pedig hiányzik. Ennek következtében a régiókban nehéz környezeti hatásvizsgálatot végezni. Ugyanakkor a fiatalok civil társadalmi szervezetekben való részvétele növekszik, és a civil társadalmi kezdeményezések támogatásban részesülnek.

3.2. *Munkaerő-migrációs politikák Kazahsztánban*

3.2.1. Kazahsztán aláírta a Független Államok Közössége (FÁK) tagállamainak koordinált migrációs politikájáról szóló nyilatkozatot. Kazahsztán ratifikálta *a FÁK-tagállamok ([6]) migráns munkavállalók és családtagjaik jogállásáról szóló egyezményét*. A Kazah Köztársaság kormánya emellett megállapodásokat is aláírt a migráns munkavállalók és családtagjaik jogállásáról, valamint a harmadik országokból érkező illegális munkaerő-migráció elleni küzdelemben való együttműködésről.

3.2.2. A fő jogi eszköz a Kazah Köztársaság népességvándorlásról szóló törvénye. A Kazah Köztársaság foglalkoztatásról szóló törvényével összhangban a Kazah Köztársaság kormánya évente kvótát állapít meg a külföldi munkaerő Kazah Köztársaság területén történő munkavégzés céljából történő bevonzására. A 2024-es évre vonatkozó kvótát a köztársaság gazdaságilag aktív népességének 0,23 %-ában hagyták jóvá.

3.2.3. 2023-ban a munkanélküliségi ráta a köztársaságban a 2022-es 4,9 %-ról 4,7 %-ra csökkent. Az ország elsősorban a FÁK-országokkal folytatott migrációs cserét. A FÁK-országokból érkezők aránya 89,7 %, az ezen országokba távozóké pedig 70,6 % volt.

3.3. *Ifjúságpolitika Kazahsztánban*

3.3.1. Kazahsztánnak a fiatalok politikai szerepvállalása terén elért eredményei jelentős lehetőségeket kínálnak az Európai Unióval való együttműködésre. Mivel Kazahsztán a 2023–2029-es időszakra szóló ifjúságpolitikai koncepciója révén továbbra is prioritásként kezeli a fiatalok érvényesülésének elősegítését, a keret összhangban van a fiatalok polgári szerepvállalásának, társadalmi befogadásának és fenntartható fejlődésének előmozdítására vonatkozó uniós kötelezettségvállalásokkal.

3.3.2. Az uniós ifjúsági parlamentekkel való partnerségek elősegíthetik a csereprogramokat, az együttes üléseket és az európai parlamenti képviselők részéről történő mentorálást, gazdagítva a fiatal kazahok jogalkotási tapasztalatait, és előmozdítva a képviseleti demokráciával kapcsolatos uniós gyakorlatok megértését.

3.4. *Üzleti ágazat*

3.4.1. Minden üzleti vállalkozásnak tagságért kell folyamodnia az Atamekenben (Kazahsztáni Kereskedelmi Kamara), és viszonylag magas tagsági díjat kell fizetnie. Az Atameken és a különböző uniós üzleti szervezetek támogatják a Kazahsztán és az EU közötti gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok megerősítését.

3.4.2. Az EU-ba belépő kazahsztáni vállalatokra és vállalkozásokra vonatkozó vízumkötelezettség adminisztratív terhet jelent, és gyakran indokolja az uniós üzleti fórumokról és rendezvényekről való távolmaradásukat. E tekintetben a vállalkozások úgy vélik, hogy a vízumkönnyítés nemcsak az emberek közötti, hanem a vállalkozások közötti kapcsolatteremtés irányába is jelentős lépés lenne.

([6]) Független Államok Közössége.

3.5. *Szakszervezetek*

3.5.1. A jogszabály szerint a szakszervezetek szervezhetnek sztrájkokat, de csak a szokásos eljárások (választottbírósági és közvetítési eljárások) lezárulta után. A hatóságokat értesíteni kell, ha sztrájkot vagy közgyűlést terveznek, és végül csak az ülések 5 %-át engedélyezik, amivel jelentős mértékben korlátozzák a munkavállalók békés gyülekezéshez való jogát. A szakszervezetek függetlenek, de alacsony tagsággal rendelkeznek a kormányzati intézményekben. A kollektív tárgyalási mechanizmusok megerősítése döntő fontosságú a szakszervezetek erősítése, a munkavállalói képviselet fokozása és e korlátozott részvétel kezelése szempontjából.

3.5.2. 2014-ben előterjesztettek egy szakszervezeti törvényt, de annak formáját a nemzetközi közösség vitatta. Ezeket az aggályokat elvetették, miután a szakszervezetek jelentős módosításokat tudtak javasolni a javasolt jogszabályra vonatkozóan. A régiókban a végrehajtó szervek általában figyelmen kívül hagyják a szakszervezetek javaslatait és ajánlásait. Az egyesülés szabadsága területén továbbra is vannak kihívások.

3.5.3. Meg kell jegyezni, hogy az ITUC globális jogokra vonatkozó 2024. évi mutatója szerint Kazahsztánt az 5-ös besorolás illeti meg: ez azt jelenti, hogy az országban a munkavállalók jogai nem garantáltak, és a munkavállalás szempontjából a világ egyik legrosszabb országa ([7]). Ebben, a munkavállalók jogai és a rendes szakszervezeti tevékenységek tekintetében nyilvánvalóan instabil helyzetben az Európai Unió és Kazahsztán civil szervezetei közötti együttműködést szükségszerűen a munkavállalók és a független szakszervezetek jogainak teljes körű tiszteletben tartásával kell erősíteni.

3.6. *Emberi jogok és megkülönböztetésmentesség*

3.6.1. Az emberi jogi szervezetek rámutattak mind a fejlődésre, mind pedig a Kazahsztán emberi jogi helyzetével kapcsolatos jelenlegi kihívásokra. Jóllehet elismerték a javulást a jogi reformok és a politikai környezet korszerűsítésére irányuló erőfeszítések terén, aggodalmukat fejezték ki bizonyos kulcsfontosságú területeken – többek között a polgári szabadságjogok és a véleménynyilvánítás szabadságának védelme terén – tapasztalható visszaesés miatt. A demokrácia megerősítését célzó reformok elindítása ellenére a kézzelfogható és következetes előrehaladás továbbra is egyenetlen.

3.6.2. Bár léteznek a békés tüntetéseket lehetővé tevő és a gyülekezés szabadságát biztosító jogszabályok, az elmélet és a gyakorlat között jelentős szakadék tapasztalható. A tiltakozást szervezni kívánó szervezeteknek már nem kell előzetes engedélyt kérniük az Akimattól (a helyi önkormányzattól), hanem csak értesíteniük kell a hatóságokat. A legtöbb esetben azonban a potenciális szervező azt a választ kapja, hogy vagy egy másik civil társadalmi szervezet (általában egy kormány által szervezett nem kormányzati szervezet) már lefoglalta a helyet, vagy az a nyilvános tér, ahol a tiltakozásra vagy eseményre sor kerülne, építés alatt áll. Ezután kiderül, hogy a kért helyen nem tartanak eseményt.

3.6.3. Az elmúlt években néhány nemi alapú erőszakkal kapcsolatos esetet a kazah média élőben közvetített bírósági eljárásokon keresztül mutatott be, ami a kérdést a nyilvános vita középpontjába helyezte. Ezzel összefüggésben 2024 áprilisában elfogadtak egy olyan törvényt, amely szigorítja a kapcsolati erőszak büntetését hét évvel annak dekriminalizálása után.

3.6.4. A nők alulreprezentáltak a közhivatalokban annak ellenére, hogy választási törvény által bevezetett kvóták Kazahsztánban megkövetelik, hogy a parlamenti képviselők 30 %-a nő, fiatal vagy fogyatékkal élő legyen. A jelenlegi jogalkotási ciklusban a Szenátus tagjainak 20 %-a és a Képviselőház (Mazhilis) tagjainak 18,4 %-a nő ([8]).

3.6.5. A 2022. januári eseményeket követően drámaian csökkent a tiltakozás szervezésének lehetősége, és a hatóságok még a kisebb, néhány fős gyülekezéseket is hajlamosak feloszlatni. Az aktivisták azt is megjegyzik, hogy az események során a tüntetőkkel szembeni erőszak áldozatainak nem szolgáltattak igazságot. Az utolsó nagyobb tüntetést 2022 februárjában tartották Almatiban Ukrajna támogatása céljából, miután Oroszország megtámadta Ukrajnát. Azóta kevés tiltakozásra került sor.

3.6.6. A fogyatékossággal élő személyek megsegítésére a civil társadalmi szervezetek elindították az *Accessible Kazakhstan* (Akadálymentes Kazahsztán) elnevezésű kezdeményezést. Ez az online eszköz a városi létesítmények és szolgáltatások fogyatékossággal élő személyek számára való akadálymentessége szintjének értékelését mutatja be ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. Az LMBTQI+-aktivizmus nagyobb mértékben lehetséges, mint más közép-ázsiai országokban. Hagyományosan a kazah nomád lakosság megkülönböztetésmentes, nyitott a különbségek elfogadására, az orosz propaganda és a megbélyegzés miatt azonban jelentősen romlott az LMBTQI+-személyek helyzete. A transznemű személyeknek genitális műtéten kell átesniük, ha azt akarják, hogy új nemüket elismerjék a személyazonosító igazolványukon ([10]). Az Oroszországban hatályoshoz hasonló LMBTQI+-ellenes jogszabály előterjesztésére irányuló javaslat nem valósult meg.

3.7. *Média- és sajtószabadság*

3.7.1. A sajtószabadság-index szerint Kazahsztán 2024-ben 180 ország közül a 142. helyet foglalta el, szemben a 2023. évi 134. hellyel. A kormány jelentős ellenőrzést gyakorol a médiakörnyezet felett: a média mintegy 90 %-a államilag támogatott. A független sajtó számára nehéz a fenntartható finanszírozás. Néhány esetben jól ismert márkák támogatják őket, amelyek népszerűsíteni kívánják hírnevüket.

3.7.2. A közelmúltban bejelentett új médiajogszabályok aggályokat vetnek fel az újságírók és a médiában dolgozók körében, mivel meglehetősen korlátozónak tekinthetők. Emellett megbeszélések folynak a külföldi újságírók Kazahsztánba való bejutására vonatkozó egyes intézkedésekről is.

3.7.3. Kazahsztán médiatörvényei és az információhoz való hozzáférésről szóló jogszabályai bizonyos szintű ellenőrzést írnak elő a médiatartalmak tekintetében. A médiatörvény előírja valamennyi médiaorgánum nyilvántartásba vételét, és a kormány fenntartja magának a jogot arra, hogy érzékeny információk közzététele esetén felfüggessze vagy visszavonja tanúsítványaikat.

3.7.4. A civil társadalom arról számol be, hogy a digitális technológiák bevezetése, valamint a kormányzásra és a közszolgáltatásokra gyakorolt hatásuk ellenére korlátozott jogi keret áll rendelkezésre a közérdekű információkhoz való hozzáférés tekintetében. Sok, a nyilvánosság által igényelt információ, például a költségvetési információk, nem hozzáférhetőek az újságírók és a polgárok számára, ahogyan az állami hatóságok ülései közül is csak kevés nyilvános.

3.7.5. Óriási az orosz propaganda, és rendkívül nagy hatással bír, többek között azért is, mert a lakosság többsége orosz ajkú. Az ukrajnai háború kezdete óta jelentősen nőtt az álhírek és a propaganda terjedése. A közintézmények pedig a jelek szerint nem lépnek fel ellene a szükséges intézkedésekkel.

3.8. *Igazságügy*

3.8.1. Közép-Ázsiában Kazahsztán igazságszolgáltatási rendszere jobbnak tekinthető, mint a régió más országaié. Az, hogy a legtöbb jogi információ orosz nyelven áll rendelkezésre, információs vákuumot teremt a kazah nyelvű lakosság számára. Panaszok érkeztek arról is, hogy a bírák, az ügyészek és a rendőrség között túl nagy a politikai függőség.

3.8.2. Kazahsztán Alkotmánybíróságát 2023-ban hozták létre, annak valamennyi eljárása online zajlik. A tárgyalásokra az állami szervek képviselőit és azokat a polgárokat hívják meg, akik ügyet terjesztettek a Bíróság elé. Az Alkotmánybíróság közvetítőként és gyorsreagálási mechanizmusként működik. Szerepe megelőző jellegű, ugyanakkor nyomon követi a határozatok végrehajtását is.

3.8.3. A polgári bíróságok elé terjesztett ügyek számának növekedése azt bizonyítja, hogy ezen a szinten nőtt a lakosság bírósági eljárásokba vetett bizalma. Eltérő a helyzet a büntetőügyekben, amelyeknél bizonyos esetekben elnyomásra panaszkodtak. E tekintetben az egyik nemzetközileg ismert eset egy ellenzéki személyiség, Zhanbolat Mamai aktivista esete, akit azzal vádoltak, hogy a 2022. januári tüntetések során tömeges zavargásokat szervezett Almatiban.

3.8.4. Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa önkényes fogva tartással foglalkozó munkacsoportjának 2023. március 28-án elfogadott 11/2023. sz. véleménye (Kazahsztán) kimondja, hogy Zhanbolat Mamai szabadságtól való megfosztása ellentétes az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3., 9., 19. és 20. cikkével, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 9. cikkének (1) bekezdésével, 19. és 21. cikkével.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Cselekvési terv az Európai Unió és Kazahsztán civil társadalmi szervezetei közötti együttműködés fokozására**

4.1. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy az MPEM és a Global Gateway Kazahsztánban és általában Közép-Ázsiában történő végrehajtása nem érhető el az uniós normákkal összhangban a civil társadalmi szervezetek bevonása, valamint az uniós intézmények által az MPEM 5. fejezetének 251. cikkében előírt intézkedések támogatására elkülönített egyértelmű pénzügyi komponens nélkül.

4.2. Az EGSZB meggyőződése, hogy az EU és Kazahsztán szervezett civil társadalma közötti kapcsolatok strukturált módon fejlődhetnek egy olyan cselekvési terv alapján, amely több prioritást is meghatároz, és összhangban van a Közép-Ázsiával folytatandó új partnerségre vonatkozó uniós stratégia célkitűzéseivel. A finanszírozást a Global Gateway kezdeményezésből kell biztosítani a régió államainak kormányaitól, valamint más nemzetközi adományozóktól érkező arányos hozzájárulásokkal együtt.

4.3. Az EU–Közép-Ázsia civil társadalmi platform létrehozása az EU által rendszeresen szervezett EU–Közép-Ázsia civil társadalmi fórumok modellje és tapasztalatai, valamint az EGSZB vagy a keleti partnerség civil társadalmi fóruma által kidolgozott bevált gyakorlatok alapján.

4.4. A Kazah Köztársaság és az Üzbég Köztársaság fejlett államok, amelyek rendelkeznek a Közép-Ázsia és az Európai Unió civil társadalmi szervezetei közötti kapcsolatok intézményi keretének létrehozásához szükséges pénzügyi és közigazgatási kapacitással.

4.5. A nemzeti civil társadalmi platformok ezekben az államokban történő létrehozása fontos lépést jelentene az EU–Közép-Ázsia civil társadalmi platform felállítása felé, ami lehetővé tenné, hogy folyamatos, strukturált párbeszédre kerüljön sor az uniós tagállamok és a közép-ázsiai régió államai civil társadalmának képviselői között.

4.6. A világ e két régiójának szervezett civil társadalma közötti kapcsolatok biztosításának ilyen strukturált módja jelentős előnyökkel járhat a gazdasági, kereskedelmi, társadalmi és kulturális kapcsolatok megerősítése terén, mivel megkönnyítené a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok cseréjét, és ezáltal biztosítaná a nemzetközi színtéren a fellépések jobb koordinációjához és összehangolásához szükséges feltételeket.

4.7. Az EU és Kazahsztán közötti, a nyersanyagok, az akkumulátorok és a megújuló hidrogén területére vonatkozó stratégiai partnerségről szóló egyetértési megállapodás nemcsak fontos eszköz arra, hogy beruházásokat vonzzon az e megállapodás aláírói számára ezeken a stratégiai jelentőségű területeken, hanem lehetőséget is kínál arra, hogy a szervezett civil társadalmat bevonják a projektek fenntarthatóságára és a kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségek értékelésébe, az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival, különösen a 7., a 12. és a 13. fenntartható fejlődési céllal, valamint az EU és az OECD által elfogadott normákkal összhangban.

4.8. Az Európai Unió azáltal is támogathatná egy cselekvőképes intézményi környezet kialakítását az erős és független kazahsztáni civil társadalom érdekében, hogy a maastrichti Európai Közigazgatási Intézet és a luxembourgi Bírák és Jogászok Európai Központja bevonásával tapasztalatcsere-programot hoz létre az ország közigazgatásában dolgozó köztisztviselők és az igazságszolgáltatási rendszer személyzete számára.

4.9. A civil társadalom és az alkotmánybíróság képviselőivel tartott találkozókat követően az EGSZB Kazahsztánba látogató küldöttsége megállapította, hogy az emberi jogi szervezetek által jelentett számos helyzetet el lehetett volna kerülni, ha a közigazgatásban vagy az igazságszolgáltatásban tevékenykedő egyes állami képviselők szakmai képzése és gondolkodásmódja összhangban lett volna az OECD-országok bevált gyakorlataival.

4.10. Például hiányosságokról számoltak be a bírák képzése terén, főként a nem egyértelmű jogi terminológia miatt, mivel a bírák oktatási és képzési folyamatai továbbra is a volt szovjet rendszerből vagy a jelenlegi orosz rendszerből származó pedagógiai módszereken és oktatási anyagokon alapulnak, anélkül, hogy komolyan mérlegelnék annak szükségességét, hogy a bírák és a peres felek egyre nagyobb mértékben inkább kazah nyelven kommunikáljanak.

4.11. Az uniós intézmények oly módon is elősegíthetik a kazah civil társadalom fejlődését, hogy növelik az oktatási lehetőségeket a kazah fiatalok számára az Erasmus+ programon keresztül, amely már eddig is segítette új civil társadalmi képviselők képzését, hozzájárulva ezzel az uniós elvek és értékek rendszerének jobb megértéséhez. Az uniós tagállamokból érkező, Kazahsztánban tanuló fiatalok szintén fontos szerepet játszanak a kölcsönös megértésen és tiszteleten alapuló kétoldalú együttműködés megerősítésében.

4.12. A kazahsztáni egyetemek egyre több lehetőséget keresnek arra, hogy hallgatóikat bevonják a hasonló uniós felsőoktatási intézményekkel folytatott nemzetközi csereprogramokba, és ezt az érdeklődést az is alátámasztja, hogy ebben az országban az egyetemek megfelelő tapasztalatokkal és kapacitásokkal rendelkeznek az Erasmus-projektek uniós eljárásoknak megfelelő irányításához.

Brüsszel, 2025. március 26.

*az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság*

*elnöke*

Oliver RÖPKE